

RASE OG FOLK I LYS AV BIBELEN

av

IVAR P. SEIERSTAD

Menneskeslekten er differensiert i raser og folkeslag. Det er denne virkelighet som skal stilles inn i Bibelens lys. Men det er best å holde de to begrepene litt ut fra hinannen, for de refererer seg til to forskjellige grunnlag for inndeling.

Rase er et antropologisk begrep. Det hører hjemme i den naturvitenskapelige lære om mennesket. Det refererer seg til utformningen av den menneskelige fysiognomi. En finner større eller mindre grupper som skiller seg ut fra andre ved en rekke felles eiendommeligheter av konstant, arvelig art. For eksempel formen på hodet, fargen på øynene, håret og huden, kroppens størrelse med mere. På grunnlag av slike kjennetegn kan en da dele inn arten menneske i forskjellige raser, akkurat som en gjør med andre biologiske arter. Det er antropologiens sak å granske de forskjellige legemlige særpreg hos menneskene og gruppere dem under synspunkt av raser. Det er et overmåte vanskelig arbeide, for kombinasjonen av kjennetegn varierer, så det ofte blir en glidende overgang mellom gruppene.

De rasemessige forskjeller er noe som hører hjemme i det rent skapelsesmessige plan. De er frembrakt av Skaperen på samme vis som han frembringer alt annet i naturen.

Men Gud er også historiens Gud. Han skaper også på historiens mark. Og det gjør han like suverent som over alt ellers. Men på historiens mark skaper han i et forunderlig samspill med menneskene selv. Det henger sammen med menneskets vesen. Gud har utstyrt det med bevissthet om seg selv og med evne til personlig aksjon og reaksjon overfor den virkelighet som mennesket er stillet inn i.

Hvordan dette samspillet mellom Guds vilje i historien og menneskets selvbevissthet og selvbestemmelse foregår, kan intet menneske se inn i. Vi ser bare resultatet: Menneskeverdenen trer oss i møte i en rekke organiske strukturer av sosial og politisk art. Det er det vi kaller *folk*. Og vi skimter noen av de faktorer som er virksomme ved folkenes tilblivelse.

Det som binder en gruppe mennesker sammen til et folk, er det fellesskap de har opplevet og stadig føler seg imellom. Det kan bero på en rekke forskjellige faktorer: Felles avstamning, felles hjemstavn, felles vandringer, felles erfaringer av vesentlig betydning for gruppens eksistens, felles anstrengelser til vern eller til angrep, fellesskap i språk, fellesskap i tradisjon og praksis på det rettslige og religiøse område, felles delaktighet i en mere eller mindre fast sosial-politisk organisasjon, og liknende.

Men i det kompleks av faktorer som konstituerer et folk, kan én eller flere av de nevnte *mangle*. Jødene var uten eget land i nær to tusen år, men bevarte dog bevisstheten om å være et eget folk. Det sveitsiske folk består av fire forskjellige språkgrupper (tysk, fransk, italiensk og rhaetoromansk). Men det er seg sterkt bevisst som et selvstendig folkesamfunn.

Det som binder en bestemt gruppe mennesker sammen til et folk er nemlig fremfor alt den åndelige arv som de er felles om. Jo mere bevisst en gruppe mennesker opplever sin historie, og jo dypere den tilegner seg de åndelige verdier som er skjenket dem, desto sterkere vil den nasjonale bevissthet bli, desto større påkjenninger vil den kunne tåle, og desto mere markert vil det folkelige særpreg tre frem.

Det foreligger altså en differensiering av dobbelt art: Det vi kaller rase hører hjemme i det biogenetiske livsplan. Det vi kaller folk hører hjemme i det historiske, sosial-politiske livsplan.

Men disse forskjelligartede variasjons-gruppene kan skjære hverandres grenser på forskjellig vis. Ett og samme folk kan bestå av et konglomerat av raser. Og omvendt kan flere folk med et historisk betinget folkelig særpreg, tilhøre en og samme

rase. Den etnologiske virkelighet utviser på den måten et temmelig broket mønster.

Men her er det ikke spørsmål etter linjene og rutene i det horisontale plan. Når vi spør etter lyset fra Bibelen, er det for å se hvordan tingene tar seg ut i det perpendikulære plan. Menneskeslektens differensiering i raser og folk stiller oss overfor en utfordring. Bare Guds egen åpenbaring kan lære oss å svare rett på den — i tro og bønn og tjenende kjærlighet.

Rase og folk i høve til Gud som Skaperen.

Bibelens tale om mennesket er bestemt av troen på den éne, oververdslige Gud. Det er en og samme guddommelige skapervilje som har frembrakt alle mennesker, gitt dem deres vesen og bestemt deres stilling og oppgave i Guds verdensplan. I dette radikalt teosentriske perspektiv blir tanken på menneskeslektens *enhet* den store, bærende bakgrunn for alt hva vi ellers hører om ulikheter og forskjeller.

Helt fra begynnelsen av blir livstypen *menneske* fremstillet som noe der alltid og over alt er ens av vesen. Den bibelske beretning om skapelsen danner innledningen til hele den følgende fremstilling av den spesielle frelseshistorie som fant sted i Israel. Men det er ikke det isrealittiske menneskes skapelse, eller det isrealittiske folks skapelse Bibelens første blad forteller om. Vi får høre om frembringelsen av livstypen menneske som sådan. Det er en helt egenartet kategori av levende vesener. I 1. Mos. 1, 26-27 er det brukt entallsformen adam. Det er en almenbetegnelse som gir uttrykk for foreteelsen, fremtoningen menneske. Og dette er Det gamle testamentes vanlige uttrykk for denne skapningen, hva enten den er representert ved ett eller flere (mannlige og kvinnelige) eksemplarer. De individuelle trekk trer helt tilbake for forestillingen om det felles vesen og den felles art. «Gud sa: La oss gjøre adam i vårt bilde, så det likner oss... Og Gud skapte adam i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, som mann og kvinne skapte han dem.» Likesom mannen helt ut representerer livs-

typen menneske som mann, så representerer også kvinnen helt ut livstypen menneske som kvinne. På samme måten er det med alle andre differensieringer av denne egenartede skapning. De mange variasjoner i størrelse, form og farge kommer ikke i noen som helst betraktning når det gjelder det å være menneske. Det som Bibelen sier om denne høyeste av alle skapninger, gjelder uten forbehold for alle eksemplarer til alle tider. For det er en genealogisk sammenheng mellom det første menneskepar og alle menneskelige individer på jorden. Det er blant annet dette ætte-tavlene i 1. Mos. 5 og 11, 10 ff, samt folketavlen i 1. Mos. 10 vil lære oss. Gud «lot alle folkeslag av ett blod bo over hele jorderike». Ap. gj. 17, 26. Det foreligger heller ingen kjensgjerninger som kan rokke ved dette bibelske syn. Selv de forlengst utdødde menneskeraser hører biologisk sett til samme art som alle de nålevende rasene. Det er en og samme livstype som kan få et varierende fremtoningspreg under innvirkning av forskjellige faktorer.

I spørsmålet om natur og vesen kjenner Bibelen ingen som helst forskjell. Det gis bare ett slags mennesker: Mennesker skapt i Guds bilde! Mennesket er skapt med Gud selv som mønster. Med sin bevissthet om seg selv og sin evne til personlig selvbestemmelse står mennesket der som noe absolutt enestående innenfor skaperverket. Dets vesen er en avglans av Guds personlige vesen. Gud er et jeg, og mennesket er et jeg. Det kan gi et personlig svar på Guds personlige tiltale. Det kan ta imot oppdrag fra Gud og virkeliggjøre det ved en bevisst, viljemessig innsats. Det kan svare på Guds personlige kjærlighet med å gi seg hen til ham i personlig tillit og lydighet.

Mennesket er den eneste skapning i verden som Gud kan få utøst hele sin kjærlighet på, for det er hans personlige motstykke, det er hans bilde på jorden. Hvert eneste menneske er skapt slik.

Dette gir mennesket en absolutt enestående stilling både i forhold til Gud og i forhold til naturen. Det har i sannhet noe ved seg å bære den guddommelige allherskers bilde! Jesus tok engang en mynt i hånden og sa: «Hvis bilde og påskrift er

dette?» De svarte: «Keiserens». Da sa Jesus: «Gi da keiseren hva keiserens er, og Gud hva Guds er!» Mt. 22, 20 f. Det som bærer keiserens bilde, hører keiseren til og bærer bud om hans herrerett. Alt som heter menneske, bærer den allmektige Guds bilde og påskrift. Det er Guds eiendom og representerer hans ukrenkelige autoritet innenfor skaperverket. Den som forgriper seg på Guds bilde, får med den veldige Gud selv å gjøre. (1. Mos. 9, 5 f. Jak. 3, 9.).

Når vi ser de forskjellige raser på jorden i dette lys, blir det klart hvor uberettiget det er å gjøre rasemessige forskjeller til grunnlag for en forskjellig vurdering og behandling av mennesker. Ja, hva mere er: Hvor provoserende det må virke på ham som er alle menneskers Skaper og Herre!

Som skapt i Guds bilde er alle mennesker likeverdige overfor Gud og likeverdige overfor hverandre, hva enten de er sorte eller hvite, gule eller røde. De er alle skapt for å ta imot det fulle mål av Guds kjærlighet. De har alle krav på samme aktelse og samme høflighet, samme mål av menneskelig og borgerlig frihet, samme adgang til å erverve økonomiske og juridiske rettigheter, samme omsorg og hjelp i nød, samme positive kjærlighet. Enhver ringeakt og ethvert selvherlig overgrep er en utfordring til den levende Gud.

Dette betyr ikke at forskjellen mellom de forskjellige raser skal oversees og viskes ut. Også forskjellene er Skaperens verk. Det er her som med den første grunnleggende differensiering av menneskene i mann og kvinne. Det hører til menneskets vesen å eksistere enten som mann eller som kvinne. Kvinnen skal realisere menneskets vesen som kvinne, og mannen skal realisere menneskets vesen som mann. Jo mere umiddelbart hver av dem aksepterer sitt gudgivne særpreg, og jo mere bevisst de tar opp de timelige og åndelige oppgaver som er forbundet med dette, desto rikere og lykkeligere vil livet kunne folde seg ut for den enkelte og for helheten.

Slik også med de forskjellige utformninger av menneskeslekten i raser og folk. Han støper dem ikke i samme form. Gud gleder seg i sine gjerninger, lærer vår Bibel (Ps. 104, 31). Men

han gleder seg åpenbart ikke i det ensformige. Alt hva han skaper, utviser en rikdom av individuelle variasjoner. Forskjellene behager Gud, for de svarer til hans hensikt. De skal tjene helheten og det store samspill som må til forat Guds skaperplan skal komme til full utfoldelse.

Også de enkelte *folk* er et verk av den skapende Gud. Det blir først og fremst sagt om det utvalgte folk (5. Mos. 32, 6; Jes. 43, 1, 44, 2; Mal. 2, 10). Men det gjelder også for de andre folks vedkommende (sml. Esek. 21, 30).

1. Mos. 10 gir en skjematisk oversikt over de folkeslag som befant seg innenfor Israels synskrets. De har alle grenet seg ut fra menneskeslektens annen stamfar Noa, gjennom tre av sønnene hans, Sem, Kam og Jafet. Derfor har de alle del i Noa-pakten: De står under Guds oppholdende og vernende makt. Gud lovet å bære over med den alminnelige syndighet i menneskeverdenen, han ville ikke mere sende noen vannflom over jorden. Så lenge jorden står, skal alt i naturen gå sin regelbundne gang. Den allmechtige Skapers fredsvilje garanterer menneskets stilling i kosmos (1. Mos. 8,21-22; 9, 8-17). Og hele menneskeverdenen har del i den velsignelse som Gud uttalte over stamfedrene etter syndfloden, og del i det herrevælde som Gud tilkjente mennesket i forhold til alle andre skapninger (1. Mos. 9, 1-3). Og forat ikke den iboende syndighet skulle få utfolde seg slik at det ble umulig å nyte Skaperens goder og gaver i mellommenneskelig fred og sikkerhet, instituerte han en rettsordning som finner uttrykk i den samfunnsmessige hevdelse av gjengjeldelsesprinsippet. Den maktbårne, samfunnsmessige håndhevelse av retten, som tilsist finner uttrykk i statsmakten, er et uttrykk for Guds vern om sitt bilde på jorden. Menneskelivet er over alt ukrenkelig, for hvert menneske er skapt i Guds bilde (1. Mos. 9, 5-6. Sml. Rom. 13, 1-6). Og hvert folk er ansvarlig overfor Skaperen for sitt forhold til almenmenneskelig rett og rettferdighet (1. Mos. 18, 20-19, 25; Amos 1, 3-2, 3; Jer. 18, 7-10).

Vi hører meget om motsetninger og kriger mellom folkene i G. T., men aldri hører vi at noen av dem som var Guds tjenere

og talsmenn, ringeaktet noen fordi de var annerledes av ytre eller tilhørte et fremmed folk. Innbilskhet og hovmot på rasens og nasjonalitetens vegne viser seg ofte på den måten at man tillegger sin egen rase og sitt eget folk den største æren for kulturfremskritt og oppfinnelser. Israels hellige skrifter gir tydelig uttrykk for at det var andre stammer og folkeslag som hadde æren for de grunnleggende trinn i kulturutviklingen (1. Mos. 4, 20-22. 1. Sam. 13, 19-21. Dom. 4, 3). «Ninive var en stor stad for Gud, tre dagsreiser lang» (Jona 3, 3). Også andre folk hadde vise menn og høyverdig visdomsdiktning (1. Kg. 4, 30-31; Ordspr. kap. 30-31). Det kunne finnes gudsfrykt og rettshaffenhet også blant de folk hvor den utvalgte ætten oppholdt seg. Kongen i Salem var den høyeste Guds prest. Selv Abraham stillet seg inn under hans velsignelse (1. Mos. 14, 18 ff). Og Job — en mann i landet Us — blir fremstillet som representant for den mest oppriktige og omhyggelige gudsfrykt og rettferdighet. «Det er ingen på jorden som han» (Job 1, 8; 2, 3).

Bibelen legger ikke skjul på svakhetene og det onde som kan forekomme hos dem som er fremmede og annerledes, men den løser dette totalt fra spørsmålet om rase og nasjonalitet. Ingen blir uglesett, ingen diskriminert fordi han har fått farge under Afrikas brennende sol, eller fordi han er født i et fremmed folk og bærer preg av det. Noen få eksempler kan vise dette: Etioperne var et av de fjerneste folk isrealittene kjente. Men profeten Jesaja taler om dem på en måte som røper likefrem beundring for dette høyreiste, kraftige folket: «Gå avsted, I raske sendebud til det ranke folk med den glinsende hud, til det folk som er fryktet viden om . . . !» (Jes. 18, 2). Den menneskelige likestilling kommer klart til uttrykk i rettsprinsippet 3. Mos. 24, 22: «En og samme rett skal gjelde for dere; den skal gjelde for den fremmede som for den innfødte; for jeg er Herren, eders Gud».

Dette bibelske prinsipp gir ikke rom for noen «apartheid»-politikk på rasemessig grunnlag. Det tillater ikke at man utnytter en annen rases kulturelle underlegenhet til å sikre seg selv en overlegen økonomisk og politisk posisjon, ved fortsatt

å holde den annen rase nede. Bibelen tillater ikke at noen blir stengt ute fra de almenmenneskelige muligheter og rettigheter under henvisning til rase og nasjonalitet.

Det folk som Gud skapte til å ta imot hans spesielle frelses-åpenbaring, ble ikke frembrakt etter prinsippet om raserenhet og menneskelig-nasjonal avgrensning. En meget streng *religiøs* avgrensning måtte til i den gamle pakts tid. Men det er noe helt annet enn det vi her taler om. Det gamle testamente legger ikke skjul på at mennesker av fremmed blod ble tatt opp i det israelittiske slektssamfunn og folkefellesskap. Den store skare av tjenere og treller som Israels «stamfar» forføyde over, hørte med til «Abrahams hus». Det var folk av høyst forskjellig geografisk og nasjonal herkomst. (Sml. 1. Mos. 15, 2; 16, 1). De gikk inn i familie- og stammesamfunnet. De mannlige medlemmer ble omskåret og dermed tatt opp i det religiøse livsfellesskap. De fikk del i pakten med Abrahams Gud (1. Mos. 17, 9-13). Den samme fordomsfrihet gjør seg gjeldende også med henblikk på de mest betydningsfulle slektslinjer i Israel. En kana'anittisk kvinne ble stammor til den gren av Juda-ætten som David gikk frem av (1. Mos. 38, 6 ff.). Stamfaren til den mektigste stammen i Nord-riket, Josef, giftet seg med en egyptisk prestedatter (1. Mos. 41, 45). Moses var gift med en midjanittisk kvinne (2. Mos. 2, 21). Senere hører vi om en etiopisk hustru (4. Mos. 12, 1). Davids tippoldemor var en kana'anittisk kvinne fra Jeriko (Jos. 2, 1), og hans oldemor var fra Moab (Ruth 1, 4). Ved utgangen av Egypt dro det også en stor mengde av alle slags ikke-israelittiske folk med dem (2. Mos. 12, 38). Og flere ikke-israelittiske slekter sluttet seg til dem under ørkenvandringen (4. Mos. 10, 29 ff. Dom. 1, 13, 16; 4, 11). Det var ikke blodets bånd som forente dem, men den innstilling som moabitterkvinnen Ruth ga uttrykk for med disse ord: «Ditt folk skal være mitt folk, og din Gud skal være min Gud!» Viljen til troskap mot den felles Gud og mot folkefellesskapet var det avgjørende.

Reaksjonen mot ekteskap med fremmede kvinner skyldtes ikke hensyn til blodets renhet, men utelukkende hensyn til gudstroens og gudsyndyrkelsens renhet (5. Mos. 7, 3-4; Dom. 3, 5-7).

Israelittene skulle skille seg ut fra de omkringboende folk «på grunn av de vederstyggelige skikkene som rådet blant dem» (Esra 9, 1).

Det nye testamente stadfester dette syn på den almenmenneskelige likeverdighet. Alle mennesker er skapt i Guds bilde (1. Kor. 11, 7; Jak. 3, 9). Og tre-fire folke-fremmede kvinner har fått sin plass i Jesu stamtre, de kana'anittiske kvinnene Tamar og Rahab, moabitterinnen Ruth og (den hettitiske (?)) Bathseba.

I vår tid er det jo et utstrakt samkvem mellom folk av forskjellig rase. I territorier med blandet befolkning kan spørsmålet om samgifte bli reist på prinsipiell basis. Det finnes ikke noe i Bibelen som prinsipielt utelukker slikt samgifte. Meg bekjent finnes det heller ikke biologiske faktorer som skulle kunne gjøre det utilrådelig. En bibelsk orientert betraktning vil allikevel måtte anse ekteskap mellom mennesker av forskjellig rase bare som fullt forsvarlig og berettiget i enkelttilfeller, ikke som noe ønskelig i sin alminnelighet. Mennesker kan være helt ut likeverdige for Gud og likeverdige partnere i det almenmenneskelige livsplan, uten at de derfor høver sammen i et ekteskap. Gjennomgående forholder det seg også slik at individene av en særpreget rase intuitivt føler at det ikke passer med ekteskap mellom mann og kvinne av forskjellige raser.

Dertil kommer de store vanskeligheter som følger med forskjellen i nedarvet sed og skikk og vanligvis også i kulturelt nivå. Skilsmisse-statistikken hos vestens folk viser at tilpasningen mellom ektefeller kan falle vanskelig nok, selv om ekteskapene ikke belastnes på den måten. Men mest teller hensynet til barna: Erfaringen viser at de blir rotløse, uten vern og feste i et bestemt rasemessig og kulturelt livsmiljø.

Men denne reservasjon overfor raseblanding har ingen ting med menneskeverd og menneskerett å gjøre. Det har å gjøre med Guds skaperplan. Han som har frembrakt de antropologiske variasjonsgruppene vi kaller raser, har hatt en mening med disse. Det som Skaperen har differensiert, det bør vi mennesker ikke ensrette og røre sammen.

Rase og folk i høve til Gud som historiens Herre.

Det er en lang vei mellom de to første mennesker i paradiset (1. Mos. 2 og 3) og den store skaren av alle ætter og stammer og folk og tungemål i Johs. åpenbaring 7. 1. Mos. 3 forteller om det skjebnesvangre brudd med Gud. Menneskelivet ble skueplassen for den store strid mellom den fristende og ødeleggende opprørsmakten på den ene siden og den guddommelige vilje til frelse, samfunn og signing på den andre siden. Det var da historiens hjul begynte å rulle.

Også her er menneskeslektens enhet og fellesskap det alt overgripende synspunkt. Alle kommer fra en felles lykkelig urtilstand. Alle har del i den samme syndige slektskarakter. Alle er kommet inn i skyggen av de domsord som er uttalt over kvinnen og mannen. Striden for å berge den biologiske eksistens får den samme utgang for alle: døden. Alle har å gjøre med en og samme guddommelige Herre. Alle folks historie beveger seg mot ett og samme guddommelige frelsesmaal.

Men det var Guds vilje at menneskeslekten skulle forgrene seg over hele jorden og legge den under seg. Mose-sangen minner om den gang «den høyeste ga folkene arv, da han skilte menneskenes barn» (5. Mos. 32, 8). Det var Guds vilje at folkene skulle ha hvert sitt land og hver sin del av denne rike jord. Det var et ledd i hans program for den falne menneskeslekt. Det kulturoppdrag som Gud hadde gitt menneskene ved skapelsen, sto fremdeles fast. Med sitt åndelige og tekniske herredømme over naturen skulle de gjenspeile Skaperens herlighet.

Men i 1. Mos. 11 hører vi at menneskeslekten fattet en egenmektig plan. De ville organisere seg som en kosmopolitisk enhet, og de satte seg et himmelhøyt mål: De ville ikke bare bygge en jordisk metropol, men endog skape et forbindelsesledd og et enhetsbånd mellom himmel og jord: «Kom, la oss bygge oss en by med et tårn som når opp til himmelen!» Et betagende bilde av en enig, fredelig, samvirkende, religiøst rettet menneskehet, med en alt omfattende harmoni som mål! Men bak det hele lå mistilliten til Skaperen og en demonisk inspirasjon

til selvforløsning og selvherlighet. Trappetårnet skulle ikke bare formidle guddomskrefter til sikring av menneskeslektens beståen, den skulle også bli et overbevisende uttrykk for dens egen storhet, makt og visdom. For bak det hele lurte angsten for maktene: «og la oss gjøre oss et navn, så vi ikke skal spres over hele jorden».

Denne angstbetonte trang til selvforløsning og selvforherligelse har ført til mange samlingstiltak med universalt sikte ned gjennom tidene. Store verdensriker er blitt dannet. Man har søkt å slette ut grensene mellom folkeslagene og blande dem sammen (Sml. Jes. 10, 13-14). Men stadig påny har Gud slått slike dannelser i stykker. Fra Babel av er den politiske, kulturelle og religiøse hybris belagt med den dom at «tunge-målene forvirres». Gud beholder herredømmet over den falne slekt. Han leder den etter sin plan. Han vil føre folkene enkeltvis frem mot det store mål han har satt for menneskeslekten, den enhet hvori *Gud* er alt i alle (1. Kor. 15, 28). Det blir som Gud vil, for han er — som profeten Jeremia sier — «folkenes konge» (Jer. 10, 7). «Han omskifter tider og stunder, avsetter konger og innsetter konger» (Dan. 2, 21. Sml. Dan. 4, 25). Folkene får sitt mål av tid og rom fra hans hånd: «Han satte dem faste tider og faste grenseskjell mellom deres bosteder» (Ap. gj. 17, 26). De er underlagt hans personlig-dynamiske verdensregimente: «Han lar folkene bli store, og han lar dem gå til grunne; han gir folkene vidt rom, og han fører dem bort» (Job 12, 23).

Det er ikke vilkårlighet og lune. Her og der skimter vi det guddommelige hjertelag: Gud ønsker å gjøre vel mot alle jordens folk. Den velgjerning han gjorde mot Israel ved å føre det ut fra Egypt og gi det eget land, har sitt sidestykke i liknende velgjerninger som han har gjort mot filisterne og aramæerne (Am. 9, 7). Selv om han foreløpig lot alle hedningefolkene vandre sine egne veier, lot han seg «ikke uten vitnesbyrd, idet han gjorde godt, ga eder regn og fruktbare tider fra himmelen og mettet eders hjerter med føde og glede», forkynner Paulus for hedningene i Lystra (Ap. gj. 14, 17). Også mot hedningefolkene

er Guds miskunnelige hjertelag vendt. Det blir nå særlig tydelig i forbindelse med frelsesplanen og frelsesverket i Jesus Kristus. Men også her, hvor vi ser folkene i lys av Bibelens vitnesbyrd om Guds alminnelige herrevelde i historien, er det tydelig nok at alle folkene ligger Gud på hjerte.

Likesom han søkte etter forbedere for sitt eget folk, så han kunne skåne det (Esek. 22, 30), så lot han også Abraham be for Sodoma. Han kunne ikke bringe det over sitt hjerte å ødelegge byen, uten at også forbønnens vei var prøvet og forbønnens mulighet uttømt (1. Mos. 18, 17-33). Han lar profeten Jeremia skrive til de bortførte at de skal be for Babel! (Jer. 29, 7). Guds vilje til å forbarme seg over syndere som gjør bot, gjelder like meget hedningefolkene som Israels folk (Jer. 18, 18; Jona 3, 10). «Skulle jeg ikke ynkes over Ninive, den store stad, hvor det er mere enn tolv ganger ti tusen mennesker som ikke kjenner forskjell mellom høyre og venstre...» (Jona 4, 11).

De sosiale lovene som Gud ga Israel, viser det samme: Israelittene skulle ha det samme hjertelag overfor de fremmede som bodde hos dem, som det Gud hadde vist mot dem da de selv var fremmede i Egypten (2. Mos. 22, 21; 23, 9). «Du skal elske ham som deg selv, for dere har selv vært fremmed i Egypten» (3. Mos. 19, 33-34). Gud «elsker de fremmede, så han gir dem føde og klær». Hans hjerte banker like varmt for den folkefremmede innflytter som for de israelittiske enkene og de farløse barn i hans eget folk (5. Mos. 10, 18-19). Den kjærlighet som Gud har vist mot Israel skal gjenspeile seg i forholdet til de fremmede. (Sml. også 5. Mos. 24, 17-19.) Slik vil Gud at hjertelaget skal være mellom folk av forskjellig herkomst og forskjellig stilling i den samfunnsmessige struktur.

Men likesom alle står likt overfor Guds godhet, så står de også likt overfor hans hellighet og strenghet. Det som utfordrer Guds hellighet og nedkaller hans dom over ett folk, det fremkaller samme reaksjon over alt, hvilket folk det så gjelder. Det har riktignok vært granskere som har hevdet at Israels Gud Jahve var partisk til fordel for sitt eget folk. Men var det noen forskjell på Guds behandling av Israel og de andre folkene,

da var det heller slik at Israel ble rammet desto hårdere. «Den som meget er gitt, av ham skal meget kreves» (Luk. 12, 48), er et prinsipp som kan spores også i Guds verdensregimente. (Sml. Am. 3, 2.)

Det er en indre sammenheng mellom et folks forhold til de grunnleggende moralske normer og den skjebne som blir det til del. Det gjelder i særlig grad forholdet til det 4. og 6. bud. «Hedre din far og din mor, forat du kan leve lenge i det landet Herren din Gud gir deg» (2. Mos. 20, 12). I 1. Mos. 9, 20 ff hører vi at Kam krenket ærefrykten for sin far Noa og viste en pøbelaktig skamløshet likeoverfor hans nakenhet. Israelittene har funnet den samme respektløshet og tuktløshet hos de innfødte folkeslag i Kana'an (3. Mos. 18, 24 ff; 20, 22-24). I deres sosiale og politiske skjebne så de en oppfyllelse av det forbannelsesord som Noa hadde uttalt over Kams sønn Kana'an: «Forbannet være Kana'an! Trellers trell skal han være for sine brødre!» (1. Mos. 9, 25). Etterslekten er av samme art og vesen som stamfaren og forbannelsen manifesterer seg i den.

Forbannelsesordet over Kana'an er stundom blitt anført til forklaring av afrikanske folks underlegenhet under de hvite, og som teologisk legitimasjon for en fortsatt deklassering av dem. Men etter den foreliggende kanoniske tekst har 1. Mos. 9, 25 utelukkende de folkeferd for øye som Det gamle testamente sammenfatter under betegnelsen kana'anitter. Se 1. Mos. 10, 15-19. De øvrige etterkommere av Kam ble ikke forbannet. Man har da ikke engang noe *skinn* av rett til å stille de fargede folk i Syd-Afrika inn under Noas forbannelsesord. Dertil kommer at det overhode ikke dreier seg om en mekanisk skjebnebestemmende faktor, men om et domsord som utstrekker sin virkekraft så langt som den tilsvarende provoserende virkelighet forefinnes i etterslekten. Etter gammeltestamentlig anskuelse er det alene Gud som kan effektuere de doms- og velsignelsesord som mennesker uttaler, og det gjør han i samsvar med sitt hellige og nådige vesen. Med ordet til Abraham, 1. Mos. 12, 3, er alle folkeslag stillet inn under Guds løfte om *velsignelse*. Sml. Gal. 3, 8. 13-14. Kristus tok all syndens forbannelse

inn over seg selv. Dermed åpnet han livsforbindelsen med Gud for alle folk, og dermed stillet han alle folkeslag likt under kjærlighetens lov. Men det er bare i Kristus sammenhengen mellom synden og forbannelsen er brutt. Og ser en på de hvite folks forhold til det 4. og 6. bud idag, kan det være at Noas forbannelsesord er mere aktuelt for de hvite i Europa enn for de fargede i Afrika.

Da Gud ga Israel Kana'ans land, forsikret han at det skulle gå israelittene akkurat som det gikk kana'anittene, dersom de gjorde seg skyldig i den samme ryggesløshet (3. Mos. 18, 24-28; 5. Mos. 30, 17-18; Jos. 23, 15-16). Den hellige Gud gjør ikke forskjell på folkeslagene, men dømmer alle rettferdig etter de muligheter og det mål av lys de har fått.

Det er også et tredje punkt hvor folkene står ganske likt for historiens herre: Gud bruker dem i sin tjeneste, aldeles som han vil, uten hensyn til spørsmålet om menneskelige fortrinn. Han kunne ha valgt et hvilket som helst folk til å tjene sin spesielle frelsesplan, for hele jorden hører ham til (2. Mos. 19, 5). Når han valgte Israel, var det uten noen som helst grunn i folkets egen kvalitet. Det skyldtes alene hans egen nådige vilje. Den kjærlighet han viste Israel i utvelgelsen var fullkommen uforskyldt (5. Mos. 7, 6-8). Israelittene måtte ikke tro det var for sin rettferdighets skyld eller for sitt oppriktige hjertes skyld Gud førte dem inn i Kana'an og ga dem dette landet til eie. De hadde tvert imot utmerket seg ved sin hårdnakkethet og gjenstridighet (5. Mos. 9, 4-7). Sterkest taler profeten Hosea om Guds paradoksale kjærlighet til Israel. Gud blir ved å elske dette folket, skjønt det er fullstendig uverdigg til det; han er ikke i stand til å prisgi det til den fullstendige utslettelse som det har gjort seg fortjent til. På tross av den skammeligste utroskap må han igjen forbarme seg over det (Hos. 11, 1-4. 8-9).

Men både forhistorien til Israels utvelgelse og utsynet mot målet for verdenshistorien viser oss at denne kjærlighet ikke er å forstå som vilkårlighet og partiskhet til beste for et kjælebarn mellom folkene. Den kjærlighet som bryter igjennom i

utvelgelsen av Israel er utslag av en kjærlighet som omfatter alle folkeslag. Israel ble ikke utvalgt for sin egen skyld. Det var en utvelgelse til å tjene, til å lide, til å bære kors for andre. Gjennom Israel skulle Guds frelsende kjærlighet strømme ut til alle jordens folk. Derfor heter det ikke «Så har Gud elsket Israel . . .», men «Så har Gud elsket *verden* at han ga sin sønn den enbårne» (Johs. 3, 16). Det gamle testamentes vitnesbyrd om Israels stilling i rammen av Guds suverene verdensregimente viser at det er helheten Gud tar sikte på.

Alle jordens folk* står under Guds kommando (Jes. 7, 18; 17, 12-14; Ps. 46, 7. 10-11). Han sørger for at de alle må bøye seg for hans guddommelige majestet og tjene virkeliggjørelsen av hans vilje. Han kan bruke et folk til å vise sin vrede og fullbyrde sin dom over dem som glemmer at de har en guddommelig Herre over seg. På profeten Jesajas tid var stormakten Assur riset i Guds hånd. «Mot et gudløst folk sender jeg ham, mot et folk jeg er vred på, byr jeg ham fare for å røve og plyndre og trå det ned som skarn på gatene» (Jes. 10, 6).

Men redskapet får ikke innbille seg at det formår noe ved egen kraft og visdom. Selvforgudelse og egenmektighet blir slått ned når Guds time kommer (Jes. 10, 12 ff; Hab. 1, 5 ff). Intet menneske og intet folk får innbille seg at det kan opptre og handle med guddommelig suverenitet. Den som krenker de religiøse og moralske grunnkrav, blir trukket til regnskap av den absolutt allmektige, hellige og levende Gud. Og like så litt som Gud tåler at et folk tillegger seg selv guddommelig høyhet, makt og rett, like så litt tåler han at det gir seg hen til den tro at mennesket bare er et dyr som kan følge sine lyster og drifter. Et folkeliv som synker ned i den løsslupne sanselighet fører til en religiøs og moralsk forråtnelse som tilsist ikke kan bøtes (1. Mos. 19, 5ff. 24 f; 3. Mos. 18, 24-30; Dom 19, 22 ff). Skal folkene bli bevart for evangeliet, må Gud vise at han er Herren. Det er alvor med hans hellige lov. Og det viser han blant annet ved å bruke det ene folkeslag til å straffe det andre. Siden de gjerne er like tilbøyelige til å glemme Gud, skjer hjemsøkelsen i tur og orden, eller også samtidig, idet de gjen-

sidig påfører hverandre ulykker og lidelser. De får se følgene av sin selvforhudelse og av sin krenkelse av gudsbildet i mennesket.

Gud fører sitt verdensregimente med streng og fast hånd. Men han har et kjærlig mål. Han vil bevare folkene fra forherdelse og forråtnelse. Alt må tjene Guds store frelseshensikt. Paulus uttrykker det slik: «Han satte dem faste tider og grenseskjell mellom deres boliger, for at de skulle lete etter Gud . . .» (Ap. gj. 17, 26).

Rase og folk i høve til frelsesplanen og frelsesverket i Jesus Kristus.

I kallellesordet til Abraham blir det frelseshistoriske program skissert. Gjennom en enkelt person og et enkelt folk skal alle jordens slekter komme inn under Guds velsignelse. Det partikulære åpenbaringsforhold skal føre frem til en universal frelse (1. Mos. 12,1-3).

Menneskeverdenen trer frem under synspunkt av en vidt forgrenet slektsorganisme. Den er runnet av én og samme rot, og én og samme velsignelse er tiltenkt alle forgreninger: «I deg skal alle jordens slekter velsignes». Dette løftet blir gjentatt flere ganger, også med tanke på at menneskeslekten består av forskjellige folkeslag, hver med sitt historiske særpreg: «I din ætt skal alle jordens folk (gojim) velsignes, fordi du lød mitt ord» (1. Mos. 22, 18).

Men når vi leser videre i Det gamle testamente og like frem til evangeliene i Det nye, får vi det inntrykk at folkene trer sterkt i bakgrunnen. På enkelte punkter kan det se ut som om Gud bare var Israels Gud, og som om det bare var i det utvalgte folk han ville virkeliggjøre riket sitt. Endog i Jesu kjøds dager het det: «Gå ikke ut på veien til hedningene, og gå ikke inn i noen av samaritanernes byer, men gå heller til de fortapte får av Israels hus» (Mt. 10, 5-6). Og en annen gang lød det: «Jeg er ikke utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus» (Mt. 15, 24).

Det er også meget i det utvalgte folks historie som kan gi inntrykk av at de andre folkene blir stillet i skyggen og får en brutalt urettferdig behandling. Mange bibellesere har vanskelig for å finne sammenheng mellom disse folks skjebne og den universale kjærlighet som stråler oss i møte i den nye pakt. Enkelte nekter å tro at det virkelig var Gud — Jesu Kristi far — som førte isrealittene under erobringen av Kana'an, og som ville at de syv folkeættene som bodde der, skulle utryddes. De tror det bare er en gjenspeiling av ufullkomne forestillinger som isrealittene hadde om sin gud Jahve.

Men det gjelder å forstå de enkelte trekk i den gammeltestamentlige historie i den sammenheng som Det gamle testamente selv stiller dem. Gud tillot ikke isrealittene å ta landet fra de folk som bodde der, føre enn disse hadde fylt sine synders mål (1. Mos. 15, 16). I over 400 år måtte slekten vente på å få det landet som Gud hadde lovet. Først da de innfødtes ugudelighet var blitt slik at landet var ferdig til å «utspy sine innbyggere», som det heter i 3. Mos. 18, 25, 28, lot Gud isrealittene komme og fullbyrde dommen. «Det er for deres ugudelighets skyld Herren driver disse hedninger ut for deg, og for å holde det ord Herren har svoret dine fedre, Abraham, Isak og Jakob» (5. Mos. 9, 5).

Gud handler som en kirurg. Når han ser det er kommet koldbrann i et lem, tar han kniven og skjærer det vekk, forat ikke hele legemet skal dø og råtne bort. Menneskeslekten er som et legeme. De enkelte lemmers forfatning virker inn på helheten. Det var virkelig Gud som ga isrealittene i oppdrag å fullbyrde bannet på kana'anittene. Det var den hellige Gud som handlet gjennom dem.

Men alt det Gud gjør som dommens Gud her i tiden, er på fullkommen vis koordinert med det han gjør som frelsens Gud. *Alt må tjene hans universale frelsesplan.* Der hvor kana'anittene hadde forspilt sin livsrett, fikk isrealittene bygge og bo. Det ble det land hvor han bøyde seg ned til verden med sitt ord og sin ånd og tente det lys som en gang skulle skinne over hele verden.

Da Gud delte verden mellom folkene og satte bestemte skran-ker som de ikke fikk overskride, var det med henblikk på det han hadde fore med det utvalgte folk: «Da den høyeste ga folkene arv, da han skilte menneskenes barn, satte han folkenes landemerker etter tallet på Israels barn» (5. Mos. 32, 8). Det særlige forhold til Israel var et ledd i den guddommelige frelses-økonomi. Med utgangspunkt i Israel ville Gud opprette sitt rike på jorden og gi alle verdens folkeslag fri adgang til det. Men et enkelt folk måtte først ta imot og formidle dets velsignelse.

I mellomtiden, sier Paulus, lot Gud folkeslagene vandre deres egne veier (Ap. gj. 14, 16). Det betyr ikke at han overlot dem til seg selv. Han bevitnet seg for dem gjennom sine velgjerninger i naturen, og han handlet med dem i deres historie slik at de hele tiden sto under innvirkning av hans guddommelige virkelighet. Hans førelser med folkene tok sikte på å holde den religiøse og etiske bevissthet levende i dem, så de ikke kom til å befinne seg på djevelens eller dyrets standpunkt, når han møtte dem med evangeliet. Han ville bevare dem i den forfatning at de kunne få del i frelsen i Kristus.

I denne sammenheng må vi også forstå det merkelige ord i 5. Mos. 4, 19. Israelittene blir der formant til ikke å tilbe solen, månen og stjernene, hele himmelens hær, «de som Herren din Gud har tildelt alle folkene under hele himmelen». Hvis israelittene tilber dem, vil de bli utryddet. Men med de andre folkene er det annerledes. Gud bærer over med deres vankundighet, ja han har likefrem hatt en hånd med i deres stjernedyrkelse.

De strålende foretelser på himmelhvelvet bærer bud om Skaperens storhet, makt og visdom. Menneskene møter i dem et gjenskinn av Guds herlighet. Det er tross alt bedre å dyrke stjerner som guder enn å miste all følelse av avhengighet av en guddommelig makt og dermed innrette sitt forhold til medmennesker som om en ikke hadde noen eller noe *over seg*.

Men den dagen skulle komme da det lød ved alteret for den ukjente Gud i Athen: «Etterat Gud da har båret over med vankundighetens tider, byr han nå menneskene at de alle steds skal omvende seg . . .» (Ap. gj. 17, 30).

I dette lys forstår vi hva det betyr når de hvite folk med sin sekulariserte kultur bryter ned religionen hos de fargede folkeslag og løser opp deres gamle sosiale ordninger og etiske tradisjoner. Det er en himmelropende forbrytelse å berøve dem deres åndelige feste, uten å gi dem del i evangeliet.

Så lenge Gud holdt på med å forberede frelsen, måtte han sette gjerde om Israel. Han ga strenge lover og bud som tok sikte på å skille Israel ut fra de andre folkene. Det var for å hindre at de ble forført til avgudsdyrkelse og hedensk levesett. Israel skulle være et hellig folk for Herren (3. Mos. 19, 2). «Det er et folk som bor for seg selv, og blant hedningefolkene regner det seg ikke» (4. Mos. 23, 9).

Men Bibelen viser klart at dette bare var ment som et gjennomgangsstadium. Den enhet tårnbyggerne i Babel hadde ment å kunne sikre ved sin egen kraft og visdom, skal bli virkelighet en gang. Men den kan bare bli det ved Guds eget verk og til *hans* navns ære. Menneskeslekten skal engang virkelig få sitt samlende midtpunkt i en «stad». Men det blir ikke verdensstaden Babel, det blir gudsstaden Jerusalem. «Om Sion skal det sies: Hver og en er født der. Og han, den høyeste, gjør det fast». Alle folkene skal få borgerrett i den by som Gud selv har grunnfestet: «Herren skal telle når folkene blir oppskrevet, og si: Denne er født der» (Ps. 87, 5-6).

Profeten Jesaia hadde et herlig syn av folkeverdenen i de siste dager. Den skal stille seg inn under den guddommelige åpenbaring som går ut fra Sion og trekker folkene til seg. Alle hedningefolkene skal strømme til Sions berg. «Og mange folkeslag skal gå avsted og si: Kom, la oss gå opp til Herrens berg, til Jakobs Guds hus, så han kan lære oss sine veier, og vi ferdes på hans stier! For fra Sion skal lov utgå, og Herrens ord fra Jerusalem». Da skal det universale fredsrike, som mange har lengtet etter, bli til virkelighet (Jes. 2, 2-4). Det er det lyse motstykke til fortellingen om Babels tårn. Nå er det ikke lenger sin egen kraft og visdom folkene setter sin lit til. Det er lyset fra den guddommelige åpenbaring som fører dem sammen og gjør dem til ett i lydighet mot all verdens Herre.

Profeten Jesaja har også sett at de fylker seg om den fullkomne representant for Guds kongevælde på jorden, den messianske hersker. «På den tid skal hedningefolkene søke hen til Isais rotskudd, som står som et banner for folkeslag» (Jes. 11, 10; sml. v. 1-9).

Tilknytningen til det utvalgte folk, til Sion og til forløserkongen av Davids ætt er et vitnesbyrd om at Guds åpenbaring til frelse er en enestående, realhistorisk handling av Gud. Det dreier seg om en frelse av absolutt gyldighet for alle folk. De andre folkene kunne bare få del i den ved det utvalgte folks formidling. «Frelsen kommer fra jødene», sa Jesus (Johs. 4, 22; sml. bildet om roten og grenene, Rom. 11, 17-18).

I sangene om Herrens tjener hos den annen Jesaja får vi høre om den person som helt ut skulle virkeliggjøre Israels oppgave. «Se min tjener, som jeg støtter, min utvalgte, som min sjel har velbehag i! Jeg legger min ånd på ham, han skal føre rett ut til hedningefolkene» (Jes. 42, 1 ff). Og så tales det videre om det ømme, miskunnelige hjertelag hvormed han skal gjøre sin gjerning (v. 2-3). Og Herren som har dannet ham og gitt ham oppdraget, sier til ham: «Så vil jeg da gjøre deg til hedningenes lys, forat min frelse må nå til jordens ende» (Jes. 49, 6). Det var denne universale frelse gamle Simeon tenkte på, da han sto med Jesusbarnet på armene og jublet ut: «. . . et lys til åpenbarelse for hedningene og en herlighet for ditt folk Israel» (Luk. 2, 32).

Det er den samme frelser for alle folk. Og det er den samme frelse som blir tilbudt dem alle. Nemlig den som er skildret i Jes. 53 og i det apostoliske vitnesbyrd om den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Profetene i den gamle pakt og apostlene i den nye slår ring om ham og peker på ham for alle verdens folkeslag: «Se der Guds lam som bærer verdens synd!» Likesom de alle har vært ett under Guds dom, skal de også få bli ett under Guds nåde i Kristus.

Folkene utenom Israel er med i den store fredspakt som Gud stiftet mellom seg og menneskeslekten ved Kristi blod. Alle ble forlikt med Gud ved Kristi kors. I denne fred ble fiendskapet

mellom jøder og hedninger opphevet. Kristus rev ned skilleveggen mellom dem, «idet han ved sitt kjød avskaffet den lov som kom med bud og forskrifter». De som før sto utenfor Kristus, uten borgerrett i Guds rike, de er nå de helliges medborgere og har den samme adgang til Faderen (Efes. 2, 11-22). «Her er ikke jøde eller greker, her er ikke trell eller fri, her er ikke mann eller kvinne; for I er alle én i Kristus Jesus» (Gal. 3, 28).

Men like så litt som enheten i Kristus opphever den menneskelige individualitet eller den skapelsesmessige forskjell mellom mann og kvinne, like så litt opphever den folkenes individualitet. Disiplene fikk ordre om å gå ut i all verden, ikke for å gjøre greker og barbarer til lemmer av et udifferensiert gudsfolk, men for å gjøre alle folkeslagene til disipler. Han som hadde fått all makten i himmelen og på jorden, ville at alle mennesker skulle knyttes til ham i det personlige livssamfunn som dåpen formidler, og lære å holde det som han hadde befalt sine disipler. Gjennom det individuelle disippelforhold til Jesus skal folkeslagene lære å følge ham som disippelen følger sin mester.

Til sist vil han samle alle folkeslag for sitt åsyn. Da vil han skille de enkelte mennesker fra hverandre likesom hyrden skiller fårene fra geitene. Da vil det bli åpenbart hvilke enkeltmennesker det er innen hvert folk som virkelig har fulgt Jesus og lært noe av ham. Bare disse har nådd det mål som Gud hadde med vedkommende folk.

Enheten og forskjellen i det fullendte Guds rike.

Bibelen lærer oss at alle ting er skapt i Kristus og ved Kristus og til Kristus. Kristus er det store enhetsbånd for hele den himmelske og jordiske skapning (Kol. 1, 16).

Syndefallet hadde revet opp en forferdelig kløft. Men Gud hadde fattet et råd hos seg selv om en husholdning i tidenes fylde. Han ville atter samle alt til ett i Kristus, både det som er i himmelen og det som er på jorden (Ef. 1, 10). Sterkest trer enheten frem i den forløste menighet, hvis hode og Herre han

er. De enkelte lemmer i den er som en stor søskenflokk, hvori Jesus Kristus er den førstefødte. Gud har forut bestemt dem «til å bli likedannet med hans Sønnns bilde, forat han skulle være den førstefødte blant mange brødre» (Rom. 8, 29). Han fører dem frem til ett og samme mål. De skal alle bli prester og konger for Gud (Johs. åp. 1, 6; 5, 10). De blir alle ett i tilbedelsen og lovsangen for Guds trone: «Deretter så jeg, og se, en stor skare, som ingen kunne telle, av alle ætter og stammer og folk og tunges som stod for tronen og for Lammet, kledd i lange hvite kjortler og med palmegrener i sine hender, og de ropte med høy røst og sa: Frelsen tilhører vår Gud, han som sitter på tronen, og Lammet!» (Johs. åp. 7, 9-10).

Alle tunges står det. Hver priser Gud på sitt eget språk. Men her er det som på pinsedagen: Meningen er tindrende klar og forståelig. Det er fullkommen enhet og fullkommen harmoni. Men ikke ensformighet. Den forløste menneskeslekt trer frem i sin skapelsesmessige organisasjon — i ætter og stammer og folk. Hver lovpriser Guds storhet og nåde i samsvar med den klangbunn deres guddommelige Skaper og Herre har fremkalt hos dem her i tiden.

Og så heter det om det nye Jerusalem: «Folkeslagene skal vandre i dens lys, og kongene på jorden bærer sin herlighet inn i den» (Johs. åp. 21, 24). Da vil Guds rikdom gjenspeile seg i en fylde av variasjoner.

*Mer herlig der enn Edens flor, hver spire foldes ut
at hele himlens hær og kor kan prise frelsens Gud.*